המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא פט.

מסורת הש"ס

מוהיה אם שמוע. בפרשת והיה כי תבוא: **מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה.** תשוב מו"ו עד ה' כל האלפ"א בית"א דהיינו שתים ועשרים אותיות: **מנין שאין מוחקין במקום שגודשין.** ואפי' ממיל קונה: **ואין גודשין במקום שמוחקין.** ואפילו ממיל מוכר: **ת"ל איפה שלמה וצדק.** משמע דלא גרסינן הכא ולדק אלא משלמה נפקא לן שגרוע שיהא האיפה שלימה שלא יבא לידי רמאות דאם עושין כן שמא יראו אותן אחרים וילמדו כך המנהג וירמה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דבלא ממיל מיירי בריית"א דהוה מלא תעשו עול[ה] נפקא שגזול לו את שלו בידים: **ולפחות לו מן הדמים.** תילתא דגודשא תילתא [שבת לה.] דהשתא לא אתי לרמות כיון דפחות לו משער היוצא כולי עלמא ידעי דבשביל כך פחת או לאין מנהג בעיר למחוק וכן כשמוסיף יודעין שבשביל כך מוסיף לאין דרך לגדוש: **ת"ל איפה שלמה וצדק.** לטפויי אתא ולדק מכל מקום דאף זה יכול בא לידי רמאות דליכא דחזי במדידה ולא ידע לא בפחת ולא בתוספת. וכספרי[ה] יליף לכולהו מולדק שהוא מיותר: **מעיינין.** לשקול עין בעין: **לא יהיה בכיסך.** ממון. מה טעם משום איפה ואיפה שלוקח בגדולה ומוכר בקטנה. בכיסך קרא יתירא קדרים: **אבל אבן שלמה.** ואם בכיסך אבן שלמה ולדק יהיה לך. ממון כדאמרינן בעלמא (נדה דף ע:) מה יעשה אדם ויתעשר יצא ויתן בצמוטה: **ת"ר (לא) יהיה לך (בכיסך) וגו'.** אל"ד קמשהר וקרא יתירא קא דרים דמלי למיכתב לא יהיה לך אבן ואבן כי אם אבן שלמה ולדק: **אגרדמין.** ממונה להלקות ולענות מעוותי המדות: **ואין מעמידין אגרדמין לשערים.** שלא ימכרו ביוקר. סברא הוא דאינו צריך דאם זה רוצה למכור ביוקר אומר הצריך למעות יתן בזול וילכו הלוקחין אצלו וימכור זה בזול על כרחו: **נפקא ליה קרא בעיניה.** ואע"ג דאמרינן במסכת שבת (דף קח.) דרב לייטר כשבא מבבל והא ליה קרא אקנקניה איכא למימר דגרמא ליה הא והא: **מפני הרמאין.** שממתינין עד שימכור אותו המוכר בזול ואח"כ מוכרין ביוקר. ל"א מפני הרמאין המוכרים ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן מטין יפות למעלה ולעות למטה או כל מיני רמאות וכדאשכחן שהיו מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול בחמ"ז יומא (ט.): **לא יאמר לו שקול לי אחת אחת.** כל רביע בפני עצמו דאיכא הכרעות טובא. ואפי' בעיר שנהגו למדד בדקה ה"מ מדות אבל משקלות דרך לשקול הכל ביחד במשקל הגדול: **אלא שקול לו ליערא.** ככף מאזנים אחד ורביע ליערא ובשר ככף שניה דאשתא איכא שלשה רביעי בשר: **מאי קא"ל.** הא ודאי מה שקונה שוקל לו: נראה בעיני דה"ג הא **קא"ל דמשקינן מפקלי.** עד הכי ר"ד קדמונים הנקיטו המדות עד כאן ובפחות מכאן שוקלים במטבעות ואם יבא אדם לתקן בפחות אין שומעין לו פן יבאו לרמות ולומר זהו רביע ליערא. אי נמי מתקני מתקלי בעינן זה ולא שנים ליערא ולא חמישים ליערא מפני שמטעין בהן בפירוש רביעו חנגלא: **לא יאמר לו שקול לי אחת אחת.** כל רביע בפני עצמו שאי אפשר לו שלא יקנוהו בריות ומפסיד שאי אפשר לגמלם. ואית דמפרש בשביל ההכרעות ולא היא דאם היה יכול לגמלם ההכרעות חד שיעורא הוה דרביע הכרע ליערא הוא עוף מכריע רבע ליערא שהוא דבר קל ואפילו במקום שוהגין למוד בדקה הני מילי מדות אבל משקלות אין דרך לשקול כי אם הכל ביחד במשקל הגדול: **אלא שקול לו ליערא.** ונותן ליערא ככף מאזנים אחד והבשר ורביע ליערא בכף שניה דהשתא איכא ג' רבעי בשר. ובמקום שאין מכריעין עפקינן דאי מכריעין ממלא נותן לו הכרע של אותו רביע שנותן עם הבשר בחנם ובמקום שמכריעין נותן ג' רבעים בחתא ומניח בשר בשניה (א) ומכריע: [1]**(קא משמע לן דמשקינן מפקלי עד כאן.** שהתקינו מדת משקל עד כאן ואין המוכר יכול לומר ללוקח לא אשקול לך דבר מועט כזה שאתן לך הכרע בשביל מקח מועט זה אבל בפחות מכאן אין דרך לשקול ולא יתן לו שום הכרע דלא חשיב מקח בפחות. ורבינו שמואל פירש דלא מתקינן משקלות מועטין דלמא אתי למיטעי בהו ואע"ג דבמדות קטנות אמרינן לקמן (ב.) דלא טעו אינשי שזה חלוט מרובה מזה ואיכא היכרא טובא בשקלות טעו ולא נהירא לי): **ונותן הכרע אחד לכולן.** משום דאי אפשר לגמלם ומפסיד המוכר כדפריש: **נפש של מאזנים.** הוא כרזל החלול שבלשון קבוע בו: **תלויה באויר ג' טפחים.** שיהו ג' טפחים מן הקנה לגג הבית. ובמאזנים גדולות שעושקין בהן בחמת וברזל עפקינן דלקמן (ע"ב) שהן תלויות בגג הבית וקבועות שם לפיכך צריך הרחקת שלשה טפחים מן הגג שלא תגע בגג בשיכרעים: **וקנה.** הוא הקנה שבלשון קבוע בחמעניתו ושתי המיתנות תלויין בראשיו: **ומיתנא.** הן החבלים שהכפות תלויות בהן: **י"ב טפחים.** ד' טפחים הקנה וארבעה טפחים כל אחד מן החבלים התלויות בשני ראשי הקנה אבל אי הוי פחות אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט ממון שהמשקל מרובה: [2]**וגבוה מן הארץ שלשה טפחים.** שלא יגע בארקע בשעת הכרעה: **למרים.** מוכרי למר במשקל: **וזגגין.** מוכרי כלי זכוכית: **עורטני.** מאזנים של כסף וזהב וקבועות הן. עורטני הלורף קרוי כן. וכל אחת לפי מה שהן גדולות בריאות להרחיק מן הגג ומן הארקע לפי ששוקל בהן משקל כבד ומכריע יותר: [3]**וגבוה מן הארץ עפח.** דבר צריך להכריע: **שלא אלבעות.** ואף על גב דאינו יכול להכריע כי אם שלש אלבעות דכי אמרינן (לעיל פח:) דצריך להכריע עפח הני מילי בשר ומיני מאכל אבל בחלו אינו צריך כי אם דבר מועט: **איני יודע.** תנא דברייתא קאמר ליה: **ומתמה תלמודא ואלא הך קמייתא דמאי.** כיון דקתשיב למרים וזגגין וחנוונים ובעל הבית ולורפי זהב וכסף: (כפירוש זה העמוד יש פרשות נכריות מהופך ומבולבל והספרים שונות זה אומר בכה חה בכה וכן יש עוד שלש הלטות בפרק זה אבר הם כאלו ומאחר מלאתו בהעתק יש דפסנו והלכנו אחריו):

לדיגרומי

נפש היינו הלשון אותו צבת שאוחזין בו צריך להיות ארוך ג' טפחים והוא חלוי באויר ולאותו צבת תלוין המאזנים. וצריך להגביה כפות המאזנים ששוקלין בהן מן הארץ ג' טפחים שלא יבעט הכף שבה המשקל לארץ בכח ויהיה מהיה למעלה נראה הכף האחר מכריע ויאמר הרי כבר שקל. וקנה היינו הבריל האורוך שתלוין בו הכפות צריך להיות ארוך י"ב טפחים: ומיתנא. היינו הרצועות הך קמייתא דקאמר של חנוני ושל בעל הבית שמוכרין בהן חפצים: עורטני. פשקלות ששוקלין בהן כסף וזהב: אלא **למרים.** מוכרי למר שיקול (נ"ל כמשקל): **וזגגין.** עושי כלי זכוכית ואין שוקלין הרבה כיחד כלומר: **עורטני.** הלורף קרוי כן שאומנתו לשקול כסף והב וקבועים הן: **איני יודע.** תנא דברייתא קאמר ליה: ומתמה תלמודא **ואלא הך קמייתא דמאי.** כיון דחשיב של למרים ושל זגגים ושל חנוונים ושל כסף וזהב הך קמייתא דקתני רישא נפש מאזנים כי מה שוקלין בו: **דעורטני.** הם לורפי נחשת ובריל:

מסורת הגהות הב"ח

(א) רש"ם ד"ה אלא אלא וכו' ומכריע הס"ד אמ"כ מ"ה מאי קמ"ל הא ודאי מה שקונה שוקל לו הא קמ"ל דמתקינן:

פי' רש"ם העקרי

והיה אם שמוע. כפי כי תבוא: **מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה.** תשוב אל"ף בית מו"ו דמוהיה אם לא תשמע עד שופי ותשוב אלילה עד הו"ו דוזיין קונה הרי כ"כ: **ת"ל איפה שלמה.** כמו שמודדין בעיר: **לפחות.** תילתא דקיי"ל (שבת לה.) דגדשא תילתא הולכך יפחות שלש הדמים: **ת"ל ולדק.** לטפויי אתא ולדק מכל מקום. וכספרי (תנא סה יד) יליף טלהו מולדק וכן נראה בעיני דמשלמה לא לגרעון אלא שלא יעשה אדם לא בגדושה שלמה קרינא ביה: **מעיינין.** לשקול עין בעין: **במקום שמכריעין.** טעם: **לא יהיה.** לו ממון בביתו מה טעם משום איפה ואיפה שלוקח בגדולה ומוכר בקטנה. בכיסך יתירא קא דרים. אבל שלמה ולדק יהיה לך ממון: **ת"ר יהיה לך.** אל"ד קא מהכר דחמנא. וקרא יתירא קא דרים דמלי למיכתב לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה כי אם איפה שלימה ולדק: **אגרדמין.** ממונה על המדות להלקות ולענות מעוותי המדות: **ואין מעמידין אגרדמין לשערים.** שלא יתכרו ביוקר. מלתא בתנאי עבדה היא ולאו מקרא קא יליף אלא סברא היא שאם זה יתכור ביוקר יהו נמנעין מלקנות ממנו: **נפק ליה קרא בעיניה.** לא גרסינן דלא הוה הכי: **מפני הרמאין.** שמוכרין ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן מטין יפות מלמעלה ורעות מלמטה או כל מיני רמאות וכדאשכחן שהיו מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול בחמ"ז יומא (ט.): **לא יאמר לו שקול לי אחת אחת.** כל רביע בפני עצמו דאיכא הכרעות טובא. ואפי' בעיר שנהגו למדד בדקה ה"מ מדות אבל משקלות דרך לשקול הכל ביחד במשקל הגדול: **אלא שקול לו ליערא.** ככף מאזנים אחד ורביע ליערא ובשר ככף שניה דאשתא איכא שלשה רביעי בשר: **מאי קא"ל.** הא ודאי מה שקונה שוקל לו: נראה בעיני דה"ג **קא"ל דמשקינן מפקלי.** עד הכי ר"ד קדמונים הנקיטו המדות עד כאן ובפחות מכאן שוקלים במטבעות ואם יבא אדם לתקן בפחות אין שומעין לו פן יבאו לרמות ולומר זהו רביע ליערא. ואפי' זהו רביע ליערא. ואע"ג דבמדות כלים אתרינן לקמן (ב.) דלא אתי למיטעי אינשי זה חלוט מרובה מזה ואיכא היכרא טובא איכא למימר דבמשקלות אתי למיטעי. ל"א דמתקינן מתקלי בעינן הזה ולא שנים ליערא ולא חמישים ליערא מפני שמטעין בהן וכן פירש רבינו חננאל: **נפש מאזנים.** הוא הכרזל חלול שבלשון (חלול) קקוף בתוכו: **תלויה באויר שלשה טפחים.** במאזנים גדולים מיירי שעושקין בו כרזל ונתפשט כדלקמן (ע"ב) ותלוין תוכן כיחד לו בעמודי וכן קבועין בשם ולריך שתהא המיתנא שהיא תלויה בהם תרכה שלשה טפחים דכו"ל תלוי באויר שלשה טפחים אבל כשהאבל קלר יכול להעות המאזנים אילך ואילך. ל"ג לכך תלוי בחאויר שלשה טפחים שלא יגע בגג של מעלה: **וגבוה מן הארץ.** כפות המאזנים מן יגעו בקרקע. הכל לפי מה שהמאזנים גדולות זו מזו לריך הרחקה יתירא שהרי מכריעים למעלה ולמטה הרבה מתוך שהמיתנא של כף תרוכה: **וקנה.** הוא שיש לו שתי מיתנות שבני כפות מאזנים תלויין בו והלשון קבוע מלמעלה בחמלעיתן: **פיתנא.** שהכף תלוי בו: **שנים עשר.** אבל לו הוי פחות אין מכריעין המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שהמשקל מרובה: **למרים.** מוכרי למר שיקול (נ"ל כמשקל): **וזגגין.** עושי כלי זכוכית ואין שוקלין הרבה כיחד כלומר: **עורטני.** הלורף קרוי כן שאומנתו

תורה אור השלם

1 וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: דברים כח א

2 וְלֹא תָסוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמֹאל לְלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם: דברים כח יד

3 וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגוּךָ: דברים כח טו

4 וְהִשְׁכִּיחֲךָ יְיָ מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה: דברים כח סח

5 אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר יי אלהיך נתן לך: דברים כה טו

6 לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה: דברים כה יד

7 לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה: דברים כה יג

רבינו גרשום

אותיות מן ו' ועד מ"ם; וקללן בכ"ב מההיה ועד ואין קונה מן ו' ועד סוף א"ב וחוזר חלילה עד ה' היינו כ"ב אותיות: **איפה** שלמה וצדק. כי ששאר בני המקום מודדין כן יעשה ולא יפחות ולא יוסיף. שאם יגדוש והיה נותנו בדמי מחוק היה עון לוקח ואם היה מחסר במקום שגודש ומוכרו בדמי גדוש היה עון למוכר; ומניין שאם אמר הריני גודש במקום וכו' ת"ל איפה שלמה וצדק. כשאר בני המקום שלא ישנה; שאין מעיינין. היינו נכי משקל; לא יהיה לך בביתך. ליטול שום ממון מה טעם משום שאתו עון שהיה לו איפה ואיפה ואבן ואבן אבל אם יהיה לישראל אבן שלמה וצדק יהיה לו בביתו כל טוב; יהיה להאי דרשא נמי שמעמידין בית דין אגרדמים ממונה שיהיו למדות שיעיינין שיהיו כולן ישרות. ולא לשערים שכל אדם יש לו רשות להוקיר הבאותו אם יפה הוא משל חבירו וכל כך שלא יטעם המדה: מפני הרמאין. שלא יגרם רעה ביפה וימכרנה ביוקר כיפה אלא היפה ימכור ביפה הדרעה ברעה: דעד הכי. עד דבריו: מתקנינן מתקלי. (לאוכלי נפשם). לפחות אין צריך משקל אלא לפי אומד: שקול לי ג' רבעים לישרא כל אחת לבדו. מפני ההכרעות אלא שוקל לו במשקל הליטרא ומניח משקל רביע ליטרא עם הבשר הרי ג' רביעי כשר שוקלין ביחד: נפש של מאזנים. גדולה כמה שוקלין בה דבר גדול כמו נחשת ובדיל.

עין משפט נר מצוה

קבה א מי' פ"ח מהל' גניבה הלכה טז סמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' רלח סעיף ח:

קבו ב מי' שם הל' כ טוש"ע שם ס"ינ:

קבז ג מי' שם טוש"ע שם ס"ינ:

קבח ד טוש"ע שם ס"ינ:

קבט ה ו מי' שם הל' טו יט טוש"ע שם סעיף יד:

קל ז ח ט י מי' שם הלכה ח ט י טוש"ע שם סעיף יג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com